

in de voorgenomen stichting te geven. Het komt ons tevens voor dat er bij de meerderheid van de participanten overeenstemming moet bestaan met betrekking tot deze zienswijze, wil het bestuursbeleid hierop blijvend zijn afgestemd. Van deze voorwaarde zal het N.H.G.-bestuur zijn deelname afhankelijk dienen te stellen.

Het advies bevat tenslotte de volgende samenvatting en conclusie: Er bestaat een groot tekort aan hulpverleningsmogelijkheden bij ongewenste zwangerschap. Een organisatie welke stimulerend en coördinerend werkt op dit terrein, heeft een wijd arbeidsveld. De eerste activiteiten zullen hierbij dienen te worden gericht op de primaire hulpverlening. Het is nuttig in een dergelijke organisatie van meet af aan alle krachten te bundelen die direct of zijdelings bij het probleem zijn betrokken. Het beleid van een dergelijke organisatie dient er op te zijn gericht, dat alle bijzondere hulpverleningsstructuren een tijdelijk karakter hebben. Uiteindelijk dient de hulpverlening bij ongewenste zwangerschap een plaats te krijgen in de gebruikelijke algemene en gespecialiseerde geneeskundige en maatschappelijke hulpverlenings-

vormen. Indien een dergelijk beleid is gewaarborgd, dient het N.H.G. met alle middelen hieraan deel te nemen.

In de N.H.G.-bestuursvergadering van 10 september 1970 is de kwestie van de medewerking van het Genootschap aan STIBEHOZ uitvoerig ter sprake gekomen, waarbij is besloten dat het N.H.G.-bestuur zich conformeert aan het advies van Sigling en zich achter de idee van STIBEHOZ stelt, en dat dit bestuursbesluit in een redactionele bijdrage in huisarts en wetenschap ter informatie van de leden zal worden bekend gemaakt. Waarvan acte.

H.

- Damstra-Wymenga, S. M. I. Begeleiding van de ongewenste zwangere vrouw. (1969) huisarts en wetenschap 12, 215-218.
- Kloosterman, G. J. Ongewenste zwangerschap. (1969) huisarts en wetenschap 12, 161-168.
- Sigling, H. O. Ongewenste zwangerschap; een beschouwing. (1969) huisarts en wetenschap 12, 211-214.
- Sigling, H. O. Ongewenste zwangerschap; een onderzoek. (1969) huisarts en wetenschap 12, 366-371.
- Treffers, P. E. Ongewenste zwangerschap. (1969) huisarts en wetenschap 12, 254-258.

Lector huisartsgeneeskunde

Ons mede-redactiecommissielid Bremer is benoemd tot buitengewoon lector in de huisartsgeneeskunde aan de universiteit van Leiden. Geert Jacob Bremer werd in 1924 in Beetsterzwaag geboren, alwaar zijn vader huisarts was. Na het eindexamen in 1942 moest hij in dat zelfde jaar de studie in de geneeskunde te Utrecht onderbreken, om deze na de oorlog in 1945 te kunnen hervatten. In 1951 behaalde hij het artsdiploma. Na een kort chirurgisch assistentschap en enkele waarnemingen, vestigde hij zich in Nieuwkoop als medewerker van de apotheekhoudende huisarts M. Koert. In 1955 nam hij diens praktijk over.

Vanaf de oprichting is hij lid van het Nederlands Huisartsen Genootschap (studiegroep Alphen aan den Rijn) en sinds november 1958 maakt hij deel uit van de redactiecommissie van huisarts en wetenschap. Van 1960 tot 1964 was hij bestuurslid van de afdeling Alphen van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst en van 1963 tot 1966 lid van de medisch-farmaceutische commissie van het ziekenfonds Alphen en Omstreken.

In 1964 promoveerde hij te Utrecht bij prof. R. Hornstra op het proefschrift *Het verwijzen in de huisartspraktijk*. Hij is lid van de werkgroep *Scholing van het N.H.G.*, welke in 1968 op verzoek van het N.H.G.-bestuur het interim-rapport „Huisarts en universiteit” opstelde. Bremer had als rapporteur hierin een zeer groot aandeel.

Vanaf de oprichting in 1966 is hij lid van het bestuur van het Leids Instituut voor Huisartsgeneeskunde.

Zijn didactische kwaliteiten mogen blijken uit het feit dat hij als medewerker-docent aan de oriëntatiecursussen voor huisartsen van het Nederlands Huisartsen-Instituut is verbonden; tevens werkte hij mede aan verschillende nascholingscursussen — Boerhaave-cursus, Commissie voor de Artsencursus Rotterdam — om als inleider de ter discussie staande onderwerpen van huisartszijde te belichten, onder andere: huidziekten in de huisartspraktijk, het oogheelkundig onderzoek in de huisartspraktijk en seksuele problemen bij oudere patiënten in de huisartspraktijk.

De publicistische activiteiten van Bremer zijn zeer groot; degene, die de dertien jaargangen van huisarts en wetenschap heeft bewaard, kan zich daarvan zelf overtuigen. Zijn grote originaliteit vindt men terug in het aanzienlijke aantal onderwerpen dat hij heeft bestudeerd. Hij is een van de weinigen in ons land die de uitspraak van Groen — in de huisartspraktijk ligt het wetenschappelijk goud voor het opscheppen — heeft bewaarheid.

Een korte opsomming van de titels van de verschillende artikelen, welke in de afgelopen jaren in huisarts en wetenschap zijn verschenen, moge dit illustreren: *Opmerkingen bij enkele stambomen*; Een vaak niet herkende oorzaak van diarree (samen met Gill); *Wat en hoe?* enkele beschou-

wingen over het werk van de huisarts; De werkzaamheden in de huisartspraktijk nu en in de toekomst (samen met Van Westreenen). Over de behandeling van drie veel voorkomende huidafwijkingen impetigo, wratten en furunkels (samen met Suurmond); Ontwerp en toepassing van een huisartsen-anamneselijst (samen met Brouwer). Een aantal artikelen is gewijd aan voorlichting: Gezondheidsvoorlichting en -opvoeding door de huisarts; Schriftelijke voorlichting ten dienste van de huisartsen (samen met Brouwer) en Een bibliotheek voor patiënten. Artikelen als Het „maskersymptoom”; Het gesprek; en Het advies zijn fraaie voorbeelden van het medisch essay. In samenwerking met de andere leden van de studiegroep Alphen aan den Rijn publiceerde hij Het hoofdpijnonderzoek en De werkzaamheid van Dianabol bij enuresis; een geneesmiddelonderzoek.

Bremer was de initiatiefnemer om een boek over de huisartsgeneeskunde te schrijven; het met hem en Van Es voeren van de redactie van Inleiding tot de huisartsgeneeskunde, waaraan in totaal vijftienvintig medewerkers deelnamen, betekende een zeer inspirerende tijd.

Faciale pijn*

DOOR PROF. DR. F. J. TEMPEL TE AMSTERDAM

Bovenstaande titel voor een korte voordracht lijkt aanmatigend wanneer men zich realiseert dat over dit onderwerp reeds zeer vele boeken, studies en publikaties zijn verschenen. De oorzaken van faciale pijn zijn dermate verschillend en talrijk, dat een korte verhandeling hierover nauwelijks mogelijk is. Daar deze beschouwingen behoren te passen in het geheel van dit eerste contact tussen tandheelkunde en algemene geneeskunde in het kader van de Boerhaave Cursussen, was de titel „Faciale pijn van gnatologische oorsprong” wellicht gelukkiger geweest; „gnatologisch” om aan te geven dat de oorsprong van een dergelijke pijn is gelegen in de weefsels van het kaak- of kauwstelsel.

Als gevolg van de ontwikkeling van de tandheelkunde is gebleken dat de tandheelkunst zich niet meer tot de behandeling van tanden en kiezen alleen mag beperken, doch dat voor het behoud van een zo gunstig mogelijke toestand van het gebit en de kaken ruime aandacht voor de bij de mondholte behorende weefsels noodzakelijk is. Deze weefsels worden samengevat onder het begrip „kauwstelsel”; hieronder worden begrepen:

Bremer is een bibliofiel of eigenlijk een biblio-maan. Naar aanleiding van deze eigenaardigheid vertelde hij eens een bizar verhaal van een studiegenoot, die een geraffineerde manier had om boeken te gappen (van vriendjes): het maakte een sterk autobiografische indruk! Behalve van boeken houden, leest hij ongewoon veel, hetgeen met zijn encyclopedisch geheugen een buitengewoon gelukkige combinatie is, waarvan ook de redactiecommissie van dit tijdschrift veel profijt heeft gehad en hoopt te blijven houden.

Hij heeft zich er van verzekerd de inspiratie, die men voor het onderwijs van de huisartsgeneeskunde aan studenten als docent nodig heeft, te kunnen continueren door sedert begin 1970 de huisartspraktijk in maatschapsverband uit te oefenen. Als mentor van aanstaande huisartsen heeft Bremer reeds een ruime ervaring; verschillende huisartsen, die bij hem als assistent werkzaam waren, vonden in hem een voorbeeldig leermeester.

Zijn nieuwe taak weet hij een uitdaging te zijn: waar je „tegenaangaat” — zorgvuldig voorbereid — als ware het een expeditie vanuit Katmandu!

H.

de tanden en kiezen met hun parodontale weefsels, kaken, kaakgewricht en ligamenten, spieren, speekselklieren, tong, mucosa en onderliggende weefsels, vaten en zenuwen. In al deze delen van het kauwstelsel kunnen afwijkingen voorkomen die als symptoom een faciale pijn verwekken waarvan de oorzaak soms gemakkelijk en soms minder eenvoudig is te lokaliseren.

Het spreekt vanzelf dat andere oorzaken van faciale pijn, niet in het kauwstelsel gelegen, steeds als mogelijkheid in de overwegingen van de diagnose in aanmerking moeten worden genomen. Deze oorzaken kunnen zowel perifeer (bijvoorbeeld angina pectoris) als intracraniaal (bijvoorbeeld migraine, trigeminusneuralgie) zijn gelegen, terwijl ook de faciale pijn tengevolge van vasculaire afwijkingen (dilatatie van de craniale arteriën, arteritis temporalis, etcetera) tot de mogelijkheden behoort.

Wanneer men zich tot de delen van het kauwstelsel beperkt, dan kan de oorzaak van pijn in de tong, in de mucosa en in de daaronder liggende weke delen in de meeste gevallen — met uitzondering van de Sluder's neuralgie — direct worden vastgesteld. Bij obstructie van de speekselklieren, ulcera, tumoren en deficiënties worden

* Voordracht gehouden tijdens de Boerhaave-cursus Vorderingen in de geneeskunde, 19-21 maart 1970 te Leiden.